PUNCTE DE VEDERE

DE CINE SĂ APĂRĂM ȚĂRANUL DIN TRANSNISTRIA?

SAU CUM CU AJUTORUL PSEUDOSTATISTICII A FOST PROSTITĂ TOATĂ LUMEA

DACĂ ÎN lumea civilizată demografia e o știință, o oglindă ce reflectă respirația și pulsul vieții nu numai ale popoarelor, dar și ale individului, apoi cum să apreciem totalurile primului recensămînt postbelic al populației din republica noastră, unde Comitetul de stat pentru statistică afirmă solemn în prefață: «Cu toate pierderile mari umane în timpul ocupației și pe fronturile războiului al doilea mondial, populația R.S.S.M., conform totalurilor prealabile ale recensămîntului din 15 ianuarie 1959 față de anul 1939 (în frontierele comparabile), s-a mărit cu 428,1 mii de oameni»?

E mult sau puțin aceasta pentru Moldova? Greu de spus. Și e greu nu numai de aceea că s-au tăinuit intenționat datele privind demografia relațiilor migraționiste dintre cele mai complicate în perioadele antebelică, din timpul războiului și 14 ani postbelici, dar și actele de ordin moral. E un sacrilegiu față de memoria poporului — martor al represiilor în masă antebelice, al foametei organizate anume (1946—1947) și al deportărilor postbelice de proporții a atîtor oameni nevinovați, ca să chem toată lumea și popoarele la bucuria formulei privind sporirea globală. În pofida noțiunii general umane despre tactul față de propria țară, după acest război victorios în orașele moldovenești s-au așezat cu traiul în masă ofițerimea rusofonă — eliberatorii Europei. Eliberatori, care împreună cu rudele lor au constituit baza sporirii populației și care mai apoi, spre rușinea noastră, au fost numiți de localnici ocupanți.

Toate acestea și în pofida experienței triste pentru noi datele statistice globale continuă și azi să fie folosite în dauna intereselor naționale. Întrucît lipsesc datele privind migrația populației în fosta URSS (știința statisticii, bazîndu-se pe totalurile recensămîntului din 1989, prin gura Comitetului de stat pentru statistică conchide: greutatea specifică a populației orășenești constituie în medie pe țară 66 procente, față de 62 procente în 1979. Cele mai urbanizate republici sînt Federația Rusă (74 procente), R.S.S. Estonă (72 procente), R.S.S. Lituaniană (71 procente). Totodată, în republicile din Asia Mijlocie și R.S.S. Moldovenească în așezările urbane pînă în momentul de față locuiește mai puțin de jumătate (33—47 procente) din toată populația acestor republici».

Publicarea datelor demografice sub controlul științei unionale, cu asemenea comentarii, concluzii și apeluri, firește, nu ne miră. Nu ne-a fost de-a mirării și declarația din numele Moldovei în care se spune că «...Oamenii căzuți în Marele război pentru Apărarea Patriei au murit pentru ca noi să putem construi comunismul».

Iată de ce abia azi noutatea cum că în orașele și orășelele din Moldova e cel mai scăzut nivel din fosta Uniune de asigurare cu locuințe (5—7 m²) pe cap de locuitor («Arguments i facti», nr. 39, 1991) și cel mai înalt procent (33,3) al celor care așteaptă ameliorarea condițiilor locative (în Estonia — 12,8 procente, Azerbaidjan — 15,6, Uzbekistan — 18 procente) ne-a surprins ca din senin.

Acest fapt important astăzi nu numai că poate servi drept argument solid la negocierile republicii privind datoriile ei unionale și internaționale, dar poate fi și o poziție inițială pentru cugetări.

O mostră ilustrativă a politicii imperiale, a politicii trecerii sub tăcere a denaționalizării popoarelor, care s-a efectuat sub lozinca «Sotriom grani mejdu gorodom i derevnei» în republica noastră poate servi raionul Slobozia, pe pămînturile căruia e situat orașul Tiraspol, care de dragul obiectivității nu poate fi nesocotit și, deci, desconsiderat, precum procedează statistica unională.

Pămînturile fertile ale acestui raion agricol sînt situate în apropiere nemijlocită de rîul Nistru. 50 procente din ele sînt irigabile și utilizate de 12 colhozuri, 4 sovhozuri, două organizații intergospodărești și o asociație agrară pentru producerea cerealelor, a fructelor, poamei, legumelor și producției zootehnice.

Conform proiectului de planificare rațională elaborat de institutele «Moldghiprostroi» și «Moldghiproselistroi», specialiștii principali de la Academia de Științe din republică și cei de la «NIIPgrad» din Kiev prevedeau a efectua perfecționarea repartizării existente. Din punct de vedere teoretic se presupunea ca în perioada de 20—25 ani a proiectului și cea de perspectivă pînă în 2005 să reducă numărul de localități sătești ale raionului și 26 din așa-numitele de perspectivă, cu ajutorul noilor construcții să fie transformate și avansate la rangul de orașe și localități de tip urban.

În urma sondajului de producere s-a stabilit că în perioada inclusă în proiectul de perfecționare a repartizării în raionul Slobozia numărul de localități rurale nu s-a redus, dar la cele două — orașul Tiraspol și orășelul Krasnoe — s-au mai adăugat încă cinci orășele. Dnestrovsk pe lîngă Hidrocentrala Moldovenească, Pervomaisk pe lîngă livada intercolhoznică «Pamiati Iliciu» și Parcanii Noi au fost repartizate pe pămînturi libere și numai al patrulea s-a format, avansîndu-se de la rangul de «sat» cea mai mare așezare rurală din raion, Slobozia, și al cincilea — Zakrepostnaia Slobodka, care avea pe atunci 4 mii de locuitori.

Populația raionului s-a dublat în această perioadă și constituia 316,7 mii de oameni la începutul lui 1989.

O asemenea sporire vertiginoasă a numărului total de locuitori n-a fost presupusă de nimeni, precum și faptul că ea va cauza scăderea bruscă a asigurării funciare pe cap de locuitor.

Paradoxul constă în aceea că populația sporită, grosul căreia o constituiau cei invitați la întreprinderi industriale unionale, nu avea nimic comun cu producerea tradițională. Acești oameni erau asigurați cu lucru conform planului. Asijderea — cu locuințe de stat și toate avantajele sociale, în timp ce populația băștinașă, ce locuia la sate, a avut de pierdut în urma împuținării pămîntului și a trebuit să-și schimbe ocupația pe alte cîștiguri dubioase.

Se iscă, deci, o întrebare, de ce interese se călăuzeau specialiștii alcătuindu-le, iar conducerea aprobînd proiectele perfecționării repartizării populației? De ce într-un caz se prevedea lichidarea satelor nu prea mari, precum Hlinoaia Nouă, Ciugunovka, Sofronovka, satul nou Harbuzi, Uiutnoe și altele, locuitorii cărora munceau la locul de trai? Pentru ca pe pămînturile eliberate să fie construite noi orășele, unde să fie «încartiruiți» cei invitați să lucreze în livada intercolhoznică și unde astăzi locuiesc mai bine de 7 mii de oameni.

De ce și în interesele cui alături de satele atît de mari precum Nezavertailovca, Hlinoaia, Caragaș, Parcani au fost construite case de locuit și vile pentru lucrătorii întreprinderilor de stat de importanță unională, deși în fiecare din aceste sate băștinașii sînt în veșnică căutare de lucru?

Satul Parcani în care locuiesc 11 mii de oameni are în posesie 7,6 mii ha de pămînt. În producția agricolă locală este angajată nu mai mult de 45 procente din populația aptă de muncă. Ceilalți (6—6,5 mii de locuitori) lucrează unii în permanență, iar alții cu ziua în diferite produceri și în sfera deservirii din Tiraspol și Bender, în calitate de măturători, dereticătoare, muncitori auxiliari, șoferi, constructori, lucrători rutieri.

Mulți pleacă să lucreze peste hotarele republicii, după metoda de vahtă, alții practică comerțul.

Locuitorii satului Nezavertailovca erau asigurați cu lucru în colhozul «Karl Marx» mai toți. Asigurarea funciară în această perioadă pe cap de locuitor era de 1 ha. După înstrăinarea (1960) de pămînturi arabile pentru construcția Hidrocentralei Moldovenești, a unor întreprinderi industriale și a orășelului Dnestrovsk asigurarea cu lucru a scăzut brusc. Din cei peste 2,5 mii de oameni apți de muncă în producerea agricolă sînt angajați doar 1,2 mii de oameni. Numărul de țărani, livădari, vieri, legumicultori și pescari de viță în perioada de transformare (1959—1989) s-a redus în mod planificat de la 7609 pînă la 5 mii 814 oameni.

În satul Sucleia din aproape 14 mii de oameni la baza principală a asociației de producție «Dnestr» lucrează peste 2,5 mii de locuitori apți de muncă.

La început (1950—1966), căutîndu-se formula de obținere a compacității de plan a teritoriului au fost pîngărite pînă și cimitirele sătești.

În satul Parcani, bunăoară, complexul de clădiri ale școlii-internat republicane a fost construit pe sectorul bisericii demolate, iar casa de cultură și clădirea școlii medii — pe teritoriul vechiului cimitir.

De asemenea, pe teritoriul cimitirului din fostul sat Slobozia Moldovenească a fost înălțată clădirea executivului, a Agroprom-ului și mai multe blocuri de locuit pentru lucrătorii aparatului administrativ.

Drept bază teoretică pentru atare proiecte au servit indicațiile partinice de program despre dispariția treptată a proprietății private și anularea loturilor de lîngă casă.

Pe pămînturile eliberate astfel se construiau case individuale de locuit și blocuri de tip urban cu loturi de pămînt mici de tot. Conglomeratul construcțiilor de acest fel era privit drept mediu social nou pentru populația rurală. Dar în acest mediu social nou populația nu beneficiază de avantajele așezărilor cu adevărat urbane și sînt nevoiți să plece la Dnestrovsk, Slobozia, Tiraspol și Bender după produse alimentare și obiecte de primă necesitate.

Se știe că densitatea populației în republică este cea mai mare în comparație cu alte regiuni din fosta Uniune. Dar nu toți știu că în raionul Slobozia densitatea populației o depășește cu mult pe cea medie republicană și constituie 300 de oameni pe km². Scăderea asigurării funciare pe cap de locuitor pînă la 0,22 ha, dată fiind stabilitatea relativă a populației rurale în raion (1959— 89,9 mii, 1989 — 84,9 mii), e în funcție de creșterea populației orășenești de la 64,2 mii pînă la 246,6 mii.

Așadar, cine va cuteza în acest context să dezmintă faptul discriminării populației băștinașe cu ajutorul normei de împroprietărire funciară? Referindu-se la densitatea relativ mare a populației în republică și, în special, la deficitul de pămînt în sate, norma de pămînt pentru construcția casei individuale a fost unificată la 0,03—0,04 ha, adică pînă la mărimea lotului repartizat orășenilor-fazendari. Drept urmare, în satele Caragaș, Blijnii Hutor, Sucleia și în altele, alături de casele țărănești de lut, pe care le-au moștenit țăranii, se înalță tot mai multe vile de piatră cu trei caturi, cu electricitate, conducte de apă și de gaz, al căror preț de vînzare-cumpărare e de peste 100—150 mii de ruble.

Astăzi mulți deja își dau seama că avem de-a face nu cu un simplu caz de discriminare, ci cu un procedeu dintre cele mai eficiente al denaționalizării.

Serghei GULPA